

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

2017-08-31
1 (5)
Dnr.4.2.1-2017:922

Yttrande över SOU 2017:39: Betänkande av dataskyddsutredningen

Ju2017/04264/L6

Sammanfattning

Skolverket har granskat betänkandet utifrån att myndigheten ska främja att alla barn och elever får tillgång till en utbildning och verksamhet som är likvärdig och av god kvalitet i en trygg miljö. Vi ska bidra till goda förutsättningar för barns utveckling och lärande samt förbättrade kunskapsresultat för elever.

Skolverket ställer sig i huvudsak bakom förslaget till en ny dataskyddslag som ska ersätta den nuvarande personuppgiftslagen och personuppgiftsförordningen. Skolverket har dock följande invändningar emot utredningens förslag.

- Skolverket anser att åldersgränsen för att barn i vissa fall ska kunna samtycka till behandling av personuppgifter ska vara 15 år, inte 13 år som utredningen föreslår.
- Skolverket anser att för att minimera hantering av personuppgifter med personnummer/samordningsnummer är det önskvärt att hantering av kodnycklar regleras för att vara förenliga med dataskyddsförordningen.
- Skolverket anser att det behövs en särskild reglering som möjliggör överlämnande av enskilda arkiv till annan arkivmyndighet än Riksarkivet. I dagens regelverk saknas rättslig grund för överlämnande av personuppgifter till kommunala arkivmyndigheter.
- Skolverket anser att begränsningen av den enskildes rätt att göra invändningar och att få rättelse bör gälla all behandling för arkivändamål av allmänt intresse som utförs av myndigheter – inte bara den som görs av arkivmyndigheter.
- Skolverket anser att de administrativa sanktionsavgifterna är för höga i förhållande till bland annat de budgetramar myndigheterna har.

Därutöver anser Skolverket att det hade varit önskvärt om utredningen hade fördjupat sig i tillsynsmyndighetens rätt, att enligt dataskyddsförordningen,

förelägga om radering av personuppgifter samt hur detta förhåller sig till Riksarkivets tillsynsuppdrag rörande bevarande och gallring.

Nedan redovisas synpunkter i anslutning till betänkandets förslag närmare.

9 Barns samtycke som rättslig grund

9.5 Överväganden och förslag

Enligt dataskyddsförordningen är det endast vid erbjudande av informationssamhällets tjänster till någon som är under 16 år som samtycke till behandlingen behöver ges eller godkännas av den som är vårdnadshavare. I övrigt ska en bedömning utifrån barnets ålder och mognad ske i varje enskilt fall.

I den nationella rätten finns möjlighet att sänka denna gräns till 13 år. Skolverket anser att utredningens förslag att barn som har fyllt 13 år själva ska kunna samtycka till personuppgiftsbehandling i samband med informationssamhällets tjänster som erbjuds direkt till barn, är en för låg åldersgräns.

Skolverket anser mot bakgrund av den betydelse som många av dessa tjänster får för barn i skolåldern, vare sig det gäller att kunna hänga med i vad som händer på området, eller att ta del av olika mötesplatser för unga, att detta är ett område som kan komma att påverka Skolverkets verksamhet och skolornas miljö. Därmed blir det viktigt att ta ställning till åldersgräns även när det gäller sådana tjänster som är kommersiella och som egentligen inte har med myndighetens uppgifter att göra.

Skolverkets bedömning är att det ur harmoniseringssynpunkt är viktigt att sätta en åldersgräns för samtycke från vårdnadshavare för barn under 15 år. Detta är viktigt även ur såväl integritetshänseende som för att skydda barnen från bedömningar de under en viss ålder har svårigheter att göra.

Denna åldersgräns har Datainspektionen ansett vara en tumregel för när samtycke bör krävas in av den underåriges vårdnadshavare. Skolverket anser att denna åldersgräns är lämplig i de flesta fall och borde införas som en generell åldersgräns för att kunna samtycka till personuppgiftsbehandling.

Många gånger är det dock så att andra regler än de som finns i personuppgiftslagen hindrar att personuppgifter om barn behandlas. Det finns till exempel begränsningar när det gäller att skicka direktreklam till barn.

12 Personnummer och samordningsnummer

För att en myndighet som vidarebehandlar personuppgifter som en annan myndighet samlat in inte ska behöva hantera personnummer eller samordningsnummer så kan personuppgifter behandlas på ett sätt som innebär att uppgifterna inte längre kan tillskrivas en specifik registrerad utan att

kompletterande uppgifter används. Detta under förutsättning att dessa kompletterande uppgifter förvaras separat och är föremål för tekniska och organisatoriska åtgärder som säkerställer att personuppgifterna inte tillskrivs en identifierad eller identifierbar fysisk person (pseudonymisering), innan de förs över för vidarebehandling.

Den myndighet som har samlat in uppgifterna kan spara en kodnyckel. En kodnyckel är en lista över personnummer/samordningsnummer kopplat till respektive löpnummer, t.ex. för att möjliggöra framtida uppdateringar av materialet och för att kunna samköra personuppgifter från olika insamlingar som använder samma kodnyckel.

För närvarande råder en viss osäkerhet över den juridiska statusen av en sparad kodnyckel och om det över huvud taget finns rättsligt stöd för en myndighet att bevara en kodnyckel för en annan myndighets räkning. För att minimera hantering av personuppgifter med personnummer eller samordningsnummer är det önskvärt att hantering av kodnycklar regleras i lag för att vara förenliga med dataskyddsförordningen.

14 Arkiv och statistik

14.4 Överväganden och förslag – arkivändamål av allmänt intresse

Enskilda arkiv som överlämnas till Riksarkivet

Den vidarebehandling av personuppgifter som utförs när enskilda arkiv överlämnas till Riksarkivet för förvaring anses enligt betänkandet vara förenlig med dataskyddsförordningen genom regler i myndighetens instruktion. Betänkandet saknar dock en diskussion om det övertagande och tillgängliggörande av enskilda arkiv som görs av kommunala arkivmyndigheter. I 29 kap 18 § skollagen (2010:800) finns en bestämmelse som reglerar att huvudmannen för en fristående skola ska överlämna elevernas slutbetyg till den kommun där skolan är belägen. Det finns i dag ingen rättslig grund för överlämnande av övriga handlingar som en fristående skola har, t.ex. vid en konkurs.

Mot bakgrund av att behandling av personuppgifter för arkivändamål av allmänt intresse enbart får ske om det finns stöd i förordningen eller i nationell rätt anser Skolverket att utredningen har missat att även kommunala arkivmyndigheter tar över och förvarar enskilda arkiv. Skolverket anser därför att även denna verksamhet rimligen bör regleras för att vara förenlig med dataskyddsförordningen och för att inga otydligheter ska föreligga.

Rätten till rättelse av personuppgifter och begränsning av behandling

Undantaget från rätten till rättelse ska enligt förslaget bara gälla arkivmyndigheter. Utredningens synpunkter om försämrade kontrollmöjligheter och hotet mot offentlighetsprincipen gäller dock även hos arkivbildande myndigheter. Det ska även framhållas att även andra myndigheter än arkivmyndigheter kan förvara andra myndigheters arkiv som en följd av verksamhetsövergångar (jfr 11 § första stycket

arkivlagen 1990:782). Skolverket anser därför att undantaget från rätten till rättelse istället bör gälla hos alla myndigheter. Undantagen bör dock begränsas till sådan behandling som enbart sker för arkivändamål av allmänt intresse.

Rätten att göra invändningar

Rätten att göra invändningar mot behandling av personuppgifter bör enligt Skolverkets bedömning kunna resultera i att handlingar som inte längre får behandlas måste gallras. Detta eftersom lagring av uppgifter anses vara behandling. Undantaget från rätten att göra invändningar ska enligt förslaget bara gälla hos arkivmyndigheter. Utredningen hävdar att arkivlagstiftningen redan väger tyngre än rätten att invända, men tycker samtidigt att en särskild bestämmelse avseende arkivmyndigheter behövs i arkivförordningen (1991:446). Avseende rättelser ser utredningen en risk för försämrade kontrollmöjligheter och ett hot mot offentlighetsprincipen. Skolverket bedömer att detta resonemang blir aktuellt även avseende invändningar mot behandlingen samt att det gäller även hos arkivbildande myndigheter. Undantaget från rätten att göra invändningar bör därför gälla hos alla myndigheter. Undantagen kan dock begränsas till sådan behandling som enbart sker för arkivändamål av allmänt intresse.

17 Sekretess

17.4.3 Överväganden och förslag – tystnadsplikt för dataskyddsbud

Skolverket tillstyrker utredningens förslag att det införs en bestämmelse om att tystnadsplikten för dataskyddsbud även ska gälla för den privata sektorn.

18 Sanktioner

18.5.3 Överväganden och förslag

Det är inte en svensk rättstradition att ta ut administrativa sanktionsavgifter av svenska myndigheter. Myndigheter granskas i dag bland annat genom olika former av tillsyn och genom möjligheten för den enskilde att göra en JO-anmälan och att begära skadestånd av JK.

Skolverket ställer sig bakom utredningens förslag på att även sanktionsavgifter får tas ut av statliga och kommunala myndigheter. Vi går däremot emot utredningsförslag om storleken på avgifterna som kan tas ut. Detta bland annat utifrån de rättsliga verktyg som finns i dag.

Avgiften ska vara rimlig och stå i proportion till överträdelsen. Lagstiftaren ska även vara medveten om att det finns myndigheter vars totala budgetram är betydligt lägre än de belopp som föreslås av utredningen och det synes inte finnas någon del av förordningen som tar hänsyn till en myndighets budgetram. Skolverket kan inte ange vad som kan vara en lämpligt maximal nivå vare sig för överträdelser som är mindre allvarliga eller för de som är av allvarligare natur. Men vi anser att det är lämpligt att se ytterligare på konstruktionen av de

sanktionsavgifter som kan åläggas på t.ex. arbetsmiljöområdet, utöver det som anges i utredningen.

19 Processuella frågor

19.5.3 Överväganden och förslag – en rättssäker handläggning hos tillsynsmyndigheten

Tillsynsmyndighetens får besluta om radering

Skolverket vill framföra att Datainspektionens möjlighet att förelägga om radering är reglerad direkt i dataskyddsförordningen. Det är därför tveksamt om mandatet kan begränsas på nationell nivå. Det hade dock varit önskvärt att utredningen hade fördjupat sig i om Datainspektionens uppdrag utvidgas avseende gallring hos myndigheterna, samt hur detta förhåller sig till Riksarkivets tillsynsuppdrag rörande bevarande och gallring. Riksarkivet har också påtalat att förhållandet mellan de två tillsynsmyndigheterna är ot tydligt (Riksarkivets skrivelse till Kulturdepartementet den 29 juni 2017, dnr RA 04-2017/5870).

Utredaren skriver: ”I det allmännas verksamhet kan radering i vissa fall också vara otillåten, om tillämplig gallringsföreskrift saknas” (s. 317). Skolverket konstaterar att förhållandet snarast är det omvända – huvudregeln är att personuppgifter ska bevaras om det inte finns särskilda bestämmelser om gallring i en författning (10 § arkivlagen och 14 § arkivförordningen). Troligen är de flesta personuppgiftsbehandlingar som myndigheterna gör inte reglerade i registerförfattningar och de registerförfattningar som finns innehåller inte alltid gallringsbestämmelser (se t.ex. förordningen om lärar- och förskolläraryregister (2011:268)). Den stora merparten av den gallring som ändå sker på statliga myndigheter sker troligen med stöd i Riksarkivets föreskrifter.

Enligt dagens regelverk är Datainspektionens möjlighet att förelägga myndigheter om gallring begränsad till gallring som sker enligt registerförfattningar, eftersom gallring inte får ske med stöd av personuppgiftslagen (arkivlagen har företräde). Skolverket anser att det skulle behövas en analys av om förhållandet ändras när dataskyddsförordningen får företräde framför arkivlagen.

På Skolverkets vägnar

Peter Fredriksson
Generaldirektör

Ulrica Mellergård
Jurist

Detta yttrande har beslutats av generaldirektör Peter Fredriksson. I ärendets slutliga handläggning har rättschefen Jonas Nordström, enhetschefen Cecilia Asker och juristen Ulrica Mellergård (föredragande) deltagit.